

Lausunto työryhmämietintöön hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Kunnanhallitus 24.02.2025
101/00.04.00/2025

Valmistelija: vs. talous- ja hallintojohtaja

Työ- ja elinkeinoministeriö pyytää lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain muuttamisesta, vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain sekä rikosrekisterilain 6 b §:n muuttamisesta. Sonkajärven kunnan kannalta merkittävimpänä yksittäisenä esityksenä ehdotuksessa on, että hallitusohjelman mukaisesti ehdotuksessa esitetään sidosyksiköiden käytön rajoittamista hankintojen toteuttamisessa asettamalla sidosyksikön omistukselle yleisen edun huomioon ottava vähimmäisomistusosuutta koskeva vaatimus (10 prosenttia).

Päätösesitys

Kunnanjohtaja:

Sonkajärven kunta antaa seuraavan lausunnon:

Pienten kuntien omistusosuus seudullisista tai maakunnallisista kuntaomisteisista yhtiöistä on tyypillisesti alle 10 prosenttia. Sonkajärven kunnan palvelutoiminnan kannalta keskeisiä tällaisia seudullisia yhtiöitä ovat Ylä-Savon Jätehuolto Oy, Ylä-Savon Vesi Oy ja Savon ICT-palvelut Oy. Lisäksi uudistuksilla voi olla suoria vaikutuksia kunnan omistuksiin maakunnallisissa yhtiöissä Sakupe Oy ja Servica Oy, joiden yhtiöjärjestyksiä ollaan muuttamassa siten, että sidosyksikköaseman vaarantuessa osakkaat joutuvat luovuttamaan osakkeensa yhtiölle tai vähimmäisomistusvaatimuksen täyttävälle osakkaille.

Omistusjärjestelyihin pakottava esitetty vähimmäisomistusmekanismi voi vaarantaa tai osin kokonaan lopettaa seudullisen tai maakunnallisen yhteistyön palveluiden järjestämisessä. Esitetty muutos yhtiöiden omistukseen sirpaloittaa ja rikkoo toimivia palveluita ja järjestämisen tapaa. Seudullinen ja maakunnallinen yhteistyö on tärkeää erityisesti pienille kunnille, sillä palveluiden järjestäminen yhdessä mahdollistaa volyymihyötyjen, osaamisen, neuvotteluvoiman ja investointien keskittämisen hyötyjen saamiseksi. Uudistuksessa tulisi ottaa huomioon, että kunnilla on erilaiset resurssit, tarpeet ja mahdollisuudet palveluiden tuottamiseen. Uudistuksen vaikutusarviointi tulee tehdä kuntien osalta vähintäänkin kuntaryhmittäin ja toimialoittain ottaen huomioon, että palveluiden järjestämisen edellytykset eroavat toisistaan alueittain, väestöpohjan mukaan sekä toimialoittain.

Etenkin Sonkajärven kaltaiset pienet ja syrjäiset kunnat joutuvat muutoksen myötä vaikeaan tilanteeseen sekä osaaajapulan että heikon markkinatilanteen vuoksi. Syrjäisemmillä seuduilla sidosyksiköt ovat tärkeitä osaamiskeskittymiä, joilla on merkittävä rooli alueen kehittämisessä. Sidosyksiköiden kautta tuotetut tai hankitut palvelut ovat taloudellinen ja kestävä tapa järjestää palvelut yhteistyössä muiden kuntien kanssa. Pienissä kunnissa osaaminen ja resurssit ovat rajalliset. Seutukeskusten ympärille muodostuneiden kuntayhtiöidenkin hankintojen volyymit jäävät kooltaan pienemmiksi kuin useimpien kaupunkien.

Pienet kunnat kamppailevat jo nyt taloudellisten haasteiden kanssa, ja uudistus pahentaisi tilannetta entisestään. Riski hintojen nousulle ja palvelutason laskulle on todellinen, koska uudistuksen myötä kuntien sidosyksiköiden kautta saadut volyymiedut katoaisivat. Ainoa sidosyksikkömarkkinaa selvittänyt tutkimus on tehty Kilpailu- ja kuluttajavirastossa työ- ja elinkeinoministeriön toimeksiannosta käsillä olevan muutosvalmistelun tueksi. Kilpailu- ja kuluttajaviraston selvityksen perusteella esitetty rajausta todennäköisesti nostaisi kustannuksia julkisella sektorilla, koska se ei huomioi riittävästi eri toimialojen, alueiden sekä erilaisten hankintayksiköiden ja sidosyksiköiden eroja.

Erityisesti pienissä kunnissa ICT-kehittämisen mahdollisuudet ja jatkuvuus tulisivat kärsimään, koska ICT- ja hankintaosaaminen on joillakin alueilla nykyisellään keskitetty sidosyksiköihin, ei kuntiin. Kuntatoiminnan jatkuvuuden osalta on tärkeää, että ICT:n tukipalveluissa ja kehittämisessä on pitkäjänteinen ote. Yhteistyö ja volyymiedut on tunnistettu ICT-toimialalla keskeiseksi neuvotteluvoimaksi suhteessa suuriin toimijoihin. Sonkajärven kunta pitää yhteistyötä osaomistamansa Savon ICT-palvelut Oy:n kanssa parhaana tapana palvelujen kustannustehokkaaseen ja laadukkaaseen toteuttamiseen. Yhteistyötä ja yhteisiä palveluja kunnan, muiden osakaskuntien ja yhtiön välillä on kehitetty jo yli vuosikymmenen ajan. Savon ICT-palvelut Oy antaa ehdotuksesta oman lausuntonsa, jossa kuvataan tarkemmin uudistuksen haasteita yhtiön ja osakaskuntien näkökulmasta.

ICT-palvelujen lisäksi vähimmäisomistusvaatimus asettaisi Sonkajärven kunnalle jäte- ja vesihuollon järjestämiseen haasteita. Ylä-Savon seudun kunnat ovat tehneet pitkään yhteistyötä Ylä-Savon Jätehuolto Oy:n ja Ylä-Savon Vesi Oy:n muodossa. Huolta herättää, miten kierrätystavoitteisiin ja muihin ympäristövastuutavoitteisiin päästään, mikäli kunnallisen jätehuollon vuosia rakennetut toimintamallit hajotetaan. Sidosyksiköiden käytön rajaaminen on yhteydessä myös varautumisen ja huoltovarmuuden kysymyksiin. Sidosyksikkönä toimivat yhtiöt ovat tärkeitä kuntien varautumisen näkökulmasta, koska palveluita tulee tuottaa myös tilanteissa, joissa se ei olisi yksityisen sektorin näkökulmasta kannattavaa. Markkinaehtoisten palveluntarjoajien saatavuus vaihtelee alueittain, ja loppukädessä kunnalla on lakisääteinen velvoite järjestää palvelut myös tilanteissa, joissa markkinaehtoista palvelua ei ole saatavilla.

Päätös

Kunnanhallitus: